

GESCHIEDENISONDERWIJS EN
ERFGOED VERSTERKEN ELKAAR

HET GEHEIM VAN DE LEERWANDELING

Erfgoededucatie gaat lang niet alleen om het doorgeven van louter historische feitenkennis. Erfgoed biedt immers vooral kansen tot reflectie en kritisch denken over hoe we omgaan met het verleden. Dat leerdoel sluit naadloos aan bij de sleutelcompetentie Historisch Bewustzijn in het secundair onderwijs. Precies daarom sporen geschiedenisonderwijs en erfgoededucatie zo goed met elkaar.

Hildegarde Van Genechten

Dat is althans de overtuiging van Els Vinckx, docent Lerarenopleiding Geschiedenis van Hogeschool PXL, en van Karen Van Looken, projectmedewerker Erfgoedcel Haspengouw. Samen sloegen ze de handen in elkaar met drie grote religieuze sites van Sint-Truiden. Het resultaat: studenten uit de lerarenopleiding ontwikkelden een interactieve leerwandeling voor leerlingen secundair onderwijs, opgebouwd uit podcastfragmenten en opdrachten langsheen de plekken. Gekoppeld aan twee uitgewerkte lessen voor de leerkracht: één voor en één na de leerwandeling. De aanpak van deze leerwandeling kan als sjabloon worden gebruikt door andere gemeenten of steden die het historisch bewustzijn bij leerlingen willen aanscherpen. Eens die ontwikkeld zijn, kunnen leerkrachten er zelfstandig met hun leerlingen mee aan de slag, ieder schooljaar opnieuw.

EENVOUDIG MAAR SUCCESVOL

De lerarenopleiding en de erfgoedpartners kozen als uitgangsvraag voor de leerwandeling: 'Hoe deed men aan co-housing in Sint-Truiden tijdens

de 13e eeuw?' Samenwonen met andere huisgenoten: dat kent natuurlijk iedere jongere ook, een herkenbaar startpunt.

Bovendien bood de vraag de kans om langs verschillende historische plekken in Sint-Truiden te trekken en kennis te maken met het lokale erfgoed: de Abdij van Sint-Trudo, het Begijnhof en het Minderbroedersklooster (nu Museum DE MINDERE). Het leven op deze plekken was heel uiteenlopend; interessant dus om te ontdekken. Karen Van Looken: "Elke stad of gemeente beschikt over religieus erfgoed: een kerk, kapel, abdij, begraafplaats ... Ze vertellen (mee) de plaatselijke geschiedenis en liggen vaak in de directe omgeving van de school. Bovendien komen onroerend, roerend en immaterieel erfgoed samen in religieus erfgoed. Het zijn ideale bronnen om de blik te richten op de geschiedenis van de eigen omgeving. De startvraag kan natuurlijk overal anders zijn."

Iedere historische plek vormt een halte in het parcours van de leerwandeling. Met een scanbare

Pavel Sbitney via Pixabay, CC0

Leerlingen van Hasp-O Centrum voeren opdrachten uit in de Abdij van Sint-Trudo en in Museum DE MINDERE tijdens de leerwandeling. © Kathleen Dignef

Zo is de ‘religieuze geletterdheid’ er niet altijd bij jongeren. Vaak weten ze niet wat bijvoorbeeld een abdij is

QR-code krijgen leerlingen informatie via een kort podcastfragment. In die fragmenten voert een verteller de leerlingen terug naar een bepaalde tijd, doet hen gericht kijken, vertelt hoe het leven eraan toeging ... Ze krijgen inzicht in sociale en economische structuren. Door de opdrachten leren de leerlingen de plekken situeren in tijd en op een middeleeuwse kaart, en in het geheel van de ontstaansgeschiedenis van Sint-Truiden. En vooral: ze leren kijken naar details.

In de voorbereidende les maken leerlingen kennis met de noodzakelijke historische begrippen. Zo is de ‘religieuze geletterdheid’ er niet altijd bij jongeren. Vaak weten ze niet wat bijvoorbeeld een abdij is. In een verwerkende les illustreren leerlingen de begrippen opnieuw in hun eigen woorden aan de hand van wat ze hebben gezien tijdens de leerwandeling. En vooral: ze leren een eigen mening formuleren en beargumenteren over de bewaring en herbestemming van erfgoed.

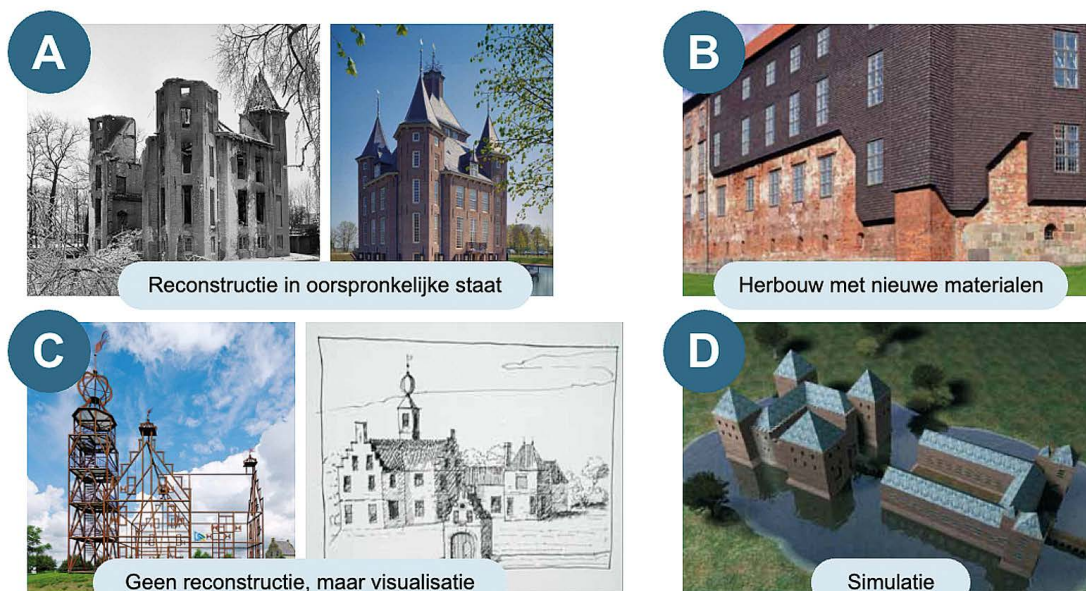
NOOD AAN ERFGOEDWIJSHEID

Els Vinckx: “Dikwijls plooiën leerkrachten geschiedenis terug op hun handboeken. Simpelweg vanuit tijdsgebrek. Maar ze gaan er op die manier vaak aan voorbij dat er in de gemeente of stad van de school ook heel wat sporen uit het verleden te vinden zijn waarmee ze de leerdoelen kunnen realiseren. Daar zit nog een enorme kans. Het didactisch materiaal ligt als het ware voor het grijpen. Bovendien zijn die sporen uit hun omgeving doorgaans veel herkenbaarder voor de leerlingen dan de voorbeelden uit de handboeken. Zo heb je ze in vele gevallen toch sneller mee. Door met leerkrachten een leerwandeling te ontwerpen, bied je ze iets instapklaar waarmee ze abstracte begrippen voor leerlingen meteen een pak aanschouwelijker kunnen maken. Erfgoed kan mensen

BLAUWDRUK VOOR EEN LEERWANDELING

Voel je ook de kracht van een actieve leerwandeling? Het partnerschap in Sint-Truiden somt alle stappen op voor wie graag een leerwandeling wil ontwikkelen.

1. **Alles start met de match** tussen een leerkracht en iemand met een lokaal erfgoedverhaal. Samen heb je goesting om de leerlingen erfgoed te laten ontdekken in de nabijheid van de school.
2. Bespreek **welk(e) erfgoedverha(a)l(en)** je wil vertellen, **welke erfgoedplekken** er zijn (thema, periode ...), met welke feiten en welk immaterieel of roerend erfgoed ze verbonden zijn.
3. Wat zijn de **doelstellingen van de leerkracht** (leerplan, competenties, jaarplanning)? Bepaal de beginsituatie van de doelgroep (welke termen kennen ze bijvoorbeeld al, en welke niet?).
4. **Kies dan een rode draad, een tijdvak en/of een thema.** Bijvoorbeeld: WOII in het dorp, religie in de middeleeuwen in de stad, de tweede industriële revolutie, ambachten in de 19e en 20e eeuw ...
5. Kies **drie of meer erfgoedplekken** (te voet of per fiets bereikbaar). Wat is er te zien? Welk cultureel erfgoed schuilt er achter de plek, het gebouw, het landschap? Welke personages duiken er op? Welke verhalen zijn er te vertellen? Verzamel alle info.
6. **Zoek erfgoedpartners:** de heemkundige kring, kerkraad, gemeente, het archief of museum, een eigenaar, bewoner of beheerder ... Verzamel verhalen, kennis, foto's, objecten, documenten. Betrek deze partners bij het maken van de leerwandeling, indien mogelijk.
7. **Schrijf het verhaal** bij elke plek vanuit het standpunt van een historisch personage en neem het op als podcast in korte fragmenten (max. 3 min.). Ze vormen de audiogids voor de wandeling. Richt de blik **op wat er te zien is** en vul aan met verhaalelementen. Je kan leerlingen van de 3e graad hierbij laten helpen. Ze kunnen op zoek gaan naar historische informatie door lokale partners te interviewen. Ze kunnen zelf teksten schrijven en opnemen.
8. Voeg een **creatieve activiteit** toe op elke erfgoedplek: ontwerpen, schrijven, filmen ...
9. Maak een **inleidende les** voor de noodzakelijke achtergrondinfo en woordenschat.
10. **Debatteer** met de leerlingen in een (na)verwerkende les over erfgoed: wat moet bewaard blijven, waarom, wat willen zij doorgeven aan toekomstige generaties ...?

Wat vinden leerlingen een goede manier om de Abdijkerk van Sint-Truiden te bewaren? © Erfgoedcel Haspengouw

aan het denken zetten. Met lessen en opdrachten als deze, krijgen leerlingen inzicht in erfgoedprocessen en leren ze aan de hand van bronnen een mening te vormen. Dat leren nadenken en beargumenteren is cruciaal. Voor mij is het belangrijk dat leerlingen weten wat het verschil is tussen het *verleden* en *geschiedenis*. Geschiedenis wordt iedere dag gemaakt aan de hand van bronnen, vanuit ons perspectief en vanuit een standplaatsgevoeligheid. Het feit dat er vandaag de dag veel meer aandacht is voor vrouwen in de geschiedenis is daar een mooi voorbeeld van. En je kan dat doortrekken: waarom is een bepaald voorwerp belangrijk of niet? En welke verhalen worden daarrond verteld? Door wie? Moeten we dat bewaren?”

AANPAK VAN HET PARTNERSCHAP

In deze samenwerking had iedere partner een specifieke rol. Alles startte bij Kathleen Dignef, leerkracht geschiedenis van de school Hasp-O Centrum. Zij zag het potentieel om haar vak te illustreren met lokale voorbeelden, maar wist niet goed hoe eraan te beginnen. PXL en Erfgoedcel Haspengouw pikten haar vraag op en traptten zo het partnerschap af. De studenten van de lerarenopleiding kregen vervolgens de opdracht om didactisch materiaal uit te werken. Ze deden onderzoek naar de historische sites, en vertaalden deze inhoud didactisch: ze maakten de podcastfragmenten, de opdrachten en de voorbereidende en verwerkende lessen, hierin gecoacht door docent Els Vinckx. Eens de leerwandeling klaar, namen maar liefst 150 leerlingen van de school Hasp-O Centrum deel. Zelfs de toeristische dienst gaat de leerwandeling nu promoten naar andere scholen.

Erfgoed kan mensen aan het denken zetten. Met lessen en opdrachten als deze, krijgen leerlingen inzicht in erfgoedprocessen

Karen Van Looken: “In elke gemeente of stad is er expertise over religieus erfgoed: bij de heemkundige kring, in het archief of museum, bij plaatselijke gidsen of toeristische diensten. Zij kunnen veel informatie geven, ze hebben de bronnen en ze kunnen ook betekenisvolle details of verhalen uitlichten.”

In dit project zat de expertise bij Leen Janssen van het Museum DE MINDERE en bij diverse vrijwilligers, waaronder Guy Plevuets, voorzitter van het Buurtcomité van het Begijnhof. Guy: “We hebben ons niet vastgepind op het Begijnhof. Het is vooral een kapstok om verhalen te vertellen, en een opstap voor creatieve opdrachten. Je moet zoeken naar wat interessant is voor jongeren.” Leen Janssen: “De samenwerking met de lerarenopleiding heeft er wel voor gezorgd dat de leerdoelen netjes geformuleerd werden. Zo mooi kunnen wij dat zelf niet doen. En een aantal leerkrachten heeft daar nood aan.” ■

» Hildegard Van Genechten was tot eind februari adviseur participatie | educatie bij FARO.

faro | tijdschrift over cultureel erfgoed

Driemaandelijks tijdschrift

BEVIEL DIT ARTIKEL U?

Ja? Neem dan een abonnement op faro | tijdschrift over cultureel erfgoed. Het blad verschijnt viermaal per jaar en kost amper 40 euro (voor abonnees in België). Woont u in het buitenland? Dan bent u al geabonneerd voor 50 euro.

MEER WETEN?

Op www.faro.be/tijdschrift vindt u alle info.